

Programma van Eisen

Bijlage van Inschrijfleidraad (211449)

Gemeentelijke Collectie Enkhuizen

1	Inleiding	3
2	Gemeentelijke Collectie Enkhuizen	4
2.1	beschrijving	4
2.2	collectiegeschiedenis	5
3	Ruimtebehoefte en -eisen	7
3.1	schadefactoren	7
3.2	wet- en regelgeving	8
3.3	toelichting ruimtebehoefte	9
3.4	onderdeel 1: depotruimte(n)	10
3.5	onderdeel 2: atelier/werkruimte	11
3.6	onderdeel 3: ondersteunende ruimten	11
3.7	PvE in relatie tot Scope van de Opdracht	12

Bijlagen

1. Notitie ‘Gemeentelijke Collectie Enkhuizen, een overzicht van de huidige collectie’, SED Organisatie d.d. 21 mei 2024
2. Klimaatverklaring voor erfgoedorganisaties, diverse erfgoedpartijen, januari 2024
3. Ruimtestaat depotgebouw, AJ0776, conceptversie d.d. 24 november 2025

Niets uit dit document mag op enigerlei wijze worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het document, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ToomendPartners.

1 INLEIDING

De Gemeentelijke Collectie van Enkhuizen is een historische collectie van de gemeenten Stede Broec, Enkhuizen en Drechterland. Delen van de collectie worden getoond in gemeentelijke gebouwen zoals het monumentale stadhuis van Enkhuizen, maar verder worden de collecties overwegend op verschillende locaties opgeslagen. Zo ligt een deel van de collectie op de zolders van het stadhuis, de Waag, bij de brandweerkazerne en een deel is ondergebracht bij een externe, commerciële partij die (kunst)opslagruimte verhuurt.

De huurovereenkomst voor 200 m² depotruimte op deze externe locatie is door middel van een afwijkingsbesluit, bij wijze van uitzondering en alleen voor een beperkte, bepaalde tijd tot stand gekomen, zonder een aanbestedingsprocedure te hebben doorlopen conform het gemeentelijke inkoopbeleid. Deze overeenkomst loopt af en er dient oplossing voor het betrekken van depotruimten te worden gevonden die in lijn is met dat beleid. Hiertoe is in 2024 gestart met het voorbereiden van een aanbesteding voor de inkoop van kunstopslag- en gerelateerde diensten door middel van een marktverkenning. Behalve het in lijn brengen van de overeenkomst met het inkoopbeleid, is het streven om alle collectiedelen die her en der opgeslagen zijn, op een enkele locatie onder te brengen. Naast een dergelijke gecentraliseerde opslag, zijn diverse ondersteunende ruimten nodig. Dit betreft onder andere een werk- of atelierruimte voor het beheer van de collectie zoals het registreren en conserveren van objecten.

Na afronding van de marktverkenning, waar ToornendPartners als materiedeskundige een adviserende rol in heeft vervuld, is recent besloten om tot de aanbesteding en inkoop van de betreffende museumbewaringsdiensten over te gaan. Dit Programma van Eisen (PvE) maakt onderdeel uit van de aanbestedingsleidraad en beschrijft de materie-eisen die behoren bij de Scope van de Opdracht zoals die in de leidraad is omschreven. Het PvE maakt bij opdracht ook deel uit van de overeenkomst voor museumbewaringsdiensten. Er wordt in de volgende hoofdstukken ingegaan op de collectie en in een beknopte ruimtestaat de ruimtevraag uitgewerkt met een beeld van ruimtelijke en ook technische eisen waar de depotruimte en de gevraagde de werkruimten aan dienen te voldoen.

2 GEMEENTELIJKE COLLECTIE ENKHUIZEN

2.1 beschrijving

In de notitie ‘*Gemeentelijke Collectie Enkhuizen, een overzicht van de huidige opslag*’, dat als **bijlage 1** is bijgevoegd, wordt een beeld geschetst van de diverse collectieonderdelen alsmede hoe en waar de deelcollecties thans zijn opgeslagen.

Zoals in de notitie is aangegeven, zijn er het verleden verschillende incidenten en calamiteiten geweest waar de collectie onder geleden heeft. Onder andere door dergelijke voorvallen is de registratie van de collectie nog niet volledig of geheel correct. De collectie bestaat uit circa 7.000 objecten, die onderverdeeld zijn in de onderstaande tien deelcollecties:

- Beroepen en bedrijven
- Boeken en archivalia
- Dagelijks leven en wooncultuur
- Geneeskunst
- Handel
- Munten en penningen
- Natuurhistorische objecten
- Prenten
- Stadsbestuur en representatie
- Topografisch-historisch materiaal
- Mobiel erfgoed.

De collectie als geheel is derhalve divers: het bestaat uit objecten uit verschillende tijdsperioden en ze lopen uiteen qua omvang en ook qua materiaal en samenstelling. De staat van de objecten is deels bekend, maar deels ook niet. Er zijn nog diverse dozen en verpakte objecten die nog bekeken dienen te worden om de kwaliteit bepalen als ook de werkzaamheden die nodig zijn voor het conserveren van de objecten.

2.2 collectiegeschiedenis

In het verleden hebben er verschillende incidenten en calamiteiten plaats gevonden waar de collectie onder heeft geleden. Een aantal van de handelingen die in het verleden zijn uitgevoerd met de collectie, wordt hieronder globaal geschetst aan de hand van teksten, die hiervoor door de conservator van de collectie zijn aangereikt.

2.2.1 *Stadhuismuseum collectie*

De collectie is voor het eerst geïnventariseerd in 1956. Hierbij is een aantal categorieën gehanteerd die alfabetisch waren gerangschikt. Elke letter kreeg een zelfstandige nummering. Deze nummering is vaak nog aanwezig op de objecten en zijn te herleiden naar de kaartenbakken uit die tijd.

In 1974 werd de collectie voor een tweede keer geïnventariseerd. Dit vond plaats voor de verhuizing van de collectie van het stadhuis naar de opslag van het Zuiderzeemuseum. Hier kregen de objecten, de huidige nummering, namelijk 'BGE' oftewel Bruikleen Gemeente Enkhuizen.

Tijdens deze hernummering op willekeurige volgorde kwamen enkele open- en dubbele nummers aan het licht. Tevens bleken bij de controle van het Zuiderzeemuseum, een aantal objecten te ontbreken. Toen de objecten in de opslag van het Zuiderzeemuseum waren opgeslagen, zijn nummers nogmaals nagelopen. Daarbij zijn zogenoemde open nummers plaatselijk aangevuld met nieuwe objecten. Ook zijn objecten hergenummerd indien niet duidelijk was welk nummer aan het object was toegelinkt. Het gevolg hiervan is dat nummers dubbel waren/zijn geregistreerd en er onduidelijkheid is ontstaan. De nummering uit de jaren '70 werd hierbij losgelaten en soms verkeerd geïnterpreteerd.

In de periode 1983 – 1984, toen de collectie weer overging in het beheer van de gemeente, is een deel van de collectie opnieuw geïnventariseerd. Daarbij is zijn de meest recente lijsten als uitgangspunt genomen. Hieruit is gestart met het aanleggen van een definitief kaartstelsel.

2.2.2 *Waagmuseum collectie*

Uit de catalogus van de voorwerpen in het Waagmuseum en de Chirurgiechamber te Enkhuizen blijkt dat in de catalogus aanwezige boeken en instrumenten samen met portretten en preciosa verdwenen zijn.

In 1965 is een beschrijving van de collectie gemaakt op systeemkaarten. Tussen 1972 en 1974 is het Waagmuseum gesloten en zijn de objecten die betrekking hadden op de geschiedenis van Enkhuizen ondergebracht in het depot van het Zuiderzeemuseum.

Een gedeelte van de deelcollectie boeken werd ondergebracht in het West-Fries archief in Hoorn. In juni 1981 blijken meer archiefstukken te zijn overgeheveld. De collectie raakte verspreid en raakte sinds 1972 vermengend met de collectie van het stadhuismuseum.

In 1991 is een nieuwe inventarisatie hebben gemaakt van de Waagcollectie.

2.2.3 Gemeentelijke Collectie Enkhuizen

In 1993 is een depotbeheerder aangesteld om te zorgen voor de BGE collectie. De collectie stond toen opgeslagen in het depot in de Westerstraat op de zolder van het toenmalige weeshuis. In 1996 brak hier een brand uit waarbij een deel van de collectie is verwoest. De collectie uit het depot aan de Westerstraat is na de brand meegenomen en is elders ingericht, mede met behulp van middelen van het ministerie en van de provincie in het kader van het deltaplan cultuurbehoud. Een aantal topstukken zijn in de loop van de jaren in bewaring gegeven bij professionele instellingen, zoals het depot van het Zuiderzeemuseum. Het depot is vervolgens gesetteld bij een externe partij.

In 2008 een collectiebeleid als concept is opgesteld en een herprofilering is opgestart van de collectie. Hierbij zijn de objecten ingedeeld in een A-, B-, C- of D-collectie:

- *A collectie* zijn stukken waarvan de cultuurhistorische relatie met de stad aantoonbaar is (2.923 objecten in het collectiemanagementsysteem Adlib geregistreerd);
- *B collectie* zijn stukken waarvan de cultuurhistorische relatie met de stad afgeleid aantoonbaar is (1.361 objecten in Adlib geregistreerd);
- *C collectie* is al overige, ofwel de ‘bak ongesorteerd’ (2.559 objecten volgens een verslag over de collectie, 1.563 objecten in Adlib geregistreerd);
- *D collectie*, zijn objecten die grotendeels als ‘retour bruikleengever’ of anderszins zijn afgestoten (nog 137 objecten in Adlib geregistreerd).

In 2022 is de collectie verhuisd naar een gehuurde ruimte bij Imming Logistics Fine Art in Zwaag.

3 RUIMTEBEHOEFTE EN -EISEN

3.1 schadefactoren

Om objecten te behouden voor toekomstige generaties dienen passende maatregelen te worden getroffen om bedreigen zoals brand, waar reeds een deel van de collectie door verloren is gegaan. Er dient ook te worden gedacht aan diefstal en ook verval door blootstelling aan bijvoorbeeld schadelijke straling zoals UV maar dient aantasting ook ongedierte te worden voorkomen (pest control management). Maatregelen mitigeren dergelijke risico's zoveel als mogelijk, maar er is doorgaans enige mate aan restrisico c.q. enige mate aan risico door een eigenaar van een collectie kan worden aanvaard.

Om de risico's te bepalen en te beoordelen wordt gewerkt met de primaire bedreigingen en schadefactoren de '*Agents of Deterioration*' van de Canadian Conservation Instituut (CCI). Aan de hand daarvan is het beveiligen van een collectie gericht op de onderstaande aspecten:

- wateroverlast
- brandschade (vuur en rook)
- klimaat (temperatuur en relatieve luchtvochtigheid)
- licht (UV en IR)
- diefstal en vandalisme (fysieke beveiliging, ook denkend aan vluchtwegen)
- ongedierte en vervuiling

Deze risico's zijn vertaald in het rapport Risicomanagement voor collecties, uitgegeven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Hier wordt tegenwoordig ook aan toegevoegd inbreuk op ICT-systemen. Een inbreuk op deze systemen heeft bijvoorbeeld op 23 januari 2025 het British Museum in Londen alle tentoonstellingen moeten doen sluiten voor een aantal dagen.

Het uitgangspunt is dat alle objecten, eenmaal object geworden zijnde, behouden dienen te blijven. Dit houdt in dat de gehele collectie brandveilig opgeslagen moet worden. Vernietiging door brand is immers onherstelbaar verlies. Dit geldt ook voor verkeerde temperatuur en/of luchtvochtigheid die voor onherstelbare schade kunnen zorgen. De mate aan bedreiging op andere vlakken kan per object verschillen. Niet voor ieder object geldt het risico van diefstal, zoals de diefstal van gouden objecten uit het Drents Museum.

Behalve het zorgen voor adequate condities voor het beheer en behoud van de collectie, is dissociatie ook een risico. Het bewaren van collectie in c.q. als losse delen zoals nu, houdt verlies in van kennis en van geschiedenis. De context en het verhaal van een object is juist bepalend voor de cultuurhistorische waarde ervan.

Het voldoen aan eisen die de erfgoedwet stelt, maar ook het eigen collectiebeleid zijn belangrijke uitgangspunten. Mede hierdoor zijn de juiste klimaatcondities van belang, zoals dit eerder is aangegeven. Met betrekking tot depotruimten is er altijd veel om te doen over het klimaat en de eisen die daaraan gesteld worden ten behoeve van de collectie. Er is echter ook veel debat in de sector over de noodzaak om te verduurzamen en collecties op een duurzame manier te beheren. Stringente eisen ten aanzien van temperatuur en relatieve luchtvochtigheid leiden tot veel gebouwinstallaties, tot hoge investeringskosten en ook tot hoge doorlopende kosten voor (gebouw)onderhoud en energieverbruik. Om dit terug te dringen heeft een aantal erfgoedorganisaties, waaronder de RCE en ICOM Nederland, een klimaatverklaring opgesteld. Deze verklaring uit 2022 is als **bijlage 2** bijgevoegd. Een exacte bepaling is niet gemaakt, maar voor deze verkenning wordt ervan uitgegaan dat behoudens een aantal bijzondere objecten zoals fotografisch materiaal en goudleer, voor de Collectie Enkhuizen deze richtlijnen aangehouden kunnen worden voor het binnenklimaat. Verder wordt uiteraard uitgegaan van het voorkomen van waterschade (geen watervoerende leidingen in plafonds van depotruimten), voorkomen van schade door brand en/of rook en ook de aanwezigheid ongedierte dient te worden bestreden et cetera.

3.2 wet- en regelgeving

Behalve specifieke aandachtspunten en eisen voor het behoud van de collectie, gelden algemene c.q. gebruikelijke toepasselijke wet- en regelgeving waar de ruimten aan dienen te voldoen. Dit betreft gebruikelijke wet- en regelgeving voor bouwwerken en voor werkruimten zoals bedoeld in arbowetgeving. Deze gelden als minimumeis.

Voor de brandveiligheid wordt uitgegaan van een strengere eis ten aanzien van compartimentering, waarbij niet de gebruikelijke 1.000 m² geldt als maximaal compartiment maar dat iedere afzonderlijke depotruimte een brandcompartiment dient te zijn, om verlies van de gehele collectie tegen te gaan.

Het gebouw c.q. de ruimten dienen functioneel en technisch in overeenstemming te zijn met (niet limitatief):

- Besluit bouwwerken leefomgeving
- Arbeidsomstandighedenwet
- Arbeidsomstandighedenregeling
- Arbeidsomstandighedenbeleidsregels
- Arbo-informatiebladen
- Code Diversiteit en Inclusie
- Integrale Toegankelijkheid standaard (ITstandaard), uitgaande van de NEN-EN 17210 en de NEN 9120
-

Het uitgangspunt ten aanzien van prenten is dat deze naar het West-Fries museum gaan en daar blijven. Er zijn daardoor naar verwachting geen archieven bepaalde ruimten moeten voldoen aan de Archiefwet. Mocht dit op termijn wijzigen, dan dient een bijpassend deel van de depotruimte daarvoor geschikt te kunnen worden gemaakt.

3.3 toelichting ruimtebehoefte

De ruimtebehoefte voor de Gemeentelijke Collectie Enkhuizen bestaat hoofdzakelijk uit depotruimten voor de opslag van objecten. Daarnaast is een werkruimte nodig voor het beheer van de collectie. Ook is nodig dat een ruimte geschikt is of gemaakt kan worden voor een bepaalde functie, zoals een fotostudio.

Om kunnen functioneren als depot, zijn ook andere ruimten en voorzieningen nodig dan gehuurd zullen worden: voorzieningen en faciliteiten zijn een absolute noodzaak en voorwaardelijk voor een (kunst)depot, zoals een adequate laad- en losruimte. Andere voorzieningen hoeven niet per sé in het depot aanwezig te zijn, als de dienstverlener daar afspraken over heeft met derden. Gedacht wordt aan een quarantaineruimte of het beschikken over een wagenpark voor transporten.

Verder dient te locatie van de dienstverlener over voorzieningen te beschikken waar naar gelang behoefte gebruik van kan worden gemaakt. Gedacht wordt aan parkeergelegenheid of eventueel fiet-senstalling voor op de dagen waarop door medewerkers en/of vrijwilligers op locatie aan de collectie wordt gewerkt. Een eenvoudige overkapping, bijvoorbeeld om objecten schoon te kunnen maken, is ook welkome voorziening maar dit is geen vereiste voor de overeenkomst.

De ruimtestaat (AJ0776) is als **bijlage 3** bijgevoegd. De ruimtestaat is opgebouwd uit de eisen voor de gevraagde depotruimten (**onderdeel 1**) en voor de atelier- c.q. weekruimte (**onderdeel 2**). Ook is in de ruimtestaat aangegeven (**onderdeel 3**) wat andere faciliteiten zijn die er ondersteuning van de Scope van de Opdracht aanwezig dienen te zijn c.q. worden verwacht. Hierna volgt een toelichting op hoofdlijnen van de onderdelen van de ruimtestaat.

3.4 onderdeel 1: eisen depotruimte(n)

De collectie bestaat uit een aantal deelcollecties die thans in verschillende staat zijn opgeslagen op verschillende locaties. Op basis van de wijze waarop nu een deel van de collectie opgeslagen is in het extern gehuurde depot in een opslagruimte van 200 m² FNO is het de verwachting dat met de juiste opslagmiddelen en een geschikte hoogte circa 300 m² FNO aan depotruimte nodig is. De gehele depotruimte moet, behoudens installaties die nodig zijn om de veiligheid te borgen, spannings-vrij gemaakt kunnen worden om zo het risico op kortsluiting en brand te verkleinen.

Er wordt uitgegaan van drie gescheiden depots ((brand)compartimenten): een voor kleine(re) 3D objecten (80 m² FNO), een depot voor schilderstukken met schilderijrekken (110 m² FNO) en een depot met breedvakstellingen (110 m² FNO). Voor de depots wordt uitgegaan van een vrije hoogte van 5,0 meter. In het depot voor kleine 3D objecten wordt bij voorbeeld gebruik gemaakt van ladekasten met een diepte van 0,3 meter. In de onderstaande tabel is aangegeven wat de huidige depotinrichting is en wat de verwachting is voor de benodigde extra middelen, nadat de nu nog ingepakte delen van de collectie uitgepakt zijn.

Categorie	Aantal / Maat	Huidige status	Benodigde extra ruimte (na uitpakken)
Stellingwand	27 stuks (240 × 130 cm per stuk circa 85 m ² totaal)	100% (onderste vakken staan deels op vloer)	Extra legborden nodig om objecten van de vloer te plaatsen.
Vloervak	50 m ² vloeroppervlak	100%	Momenteel zijn er geen looproutes mogelijk om bij de objecten te komen. +/- 20% meer ruimte.
Legbordstellingen	5 stuks (5x 35 cm diep 123 cm breed 60,5 cm hoog)	100%	Verwachting van dubbele volumetoename bij uitpakken van de objecten uit de 85 dozen. +/- 3 legbordstellingen.
Schilderijrekken van hout	5 rekken (12,5 m totaal)	100%	Ruimte tekort (geschat +60%)
Ladekasten	3 stuks	20%	Geen extra nodig

3.5 onderdeel 2: eisen atelier/werkruimte

Voor collectiebeheer is een ruimte vereist voor de preventieve en actieve conservering van de collectie. Het gaat om het machinaal en handmatig schoonmaken van objecten en het uitvoeren van conditiecontroles. Er wordt uitgegaan van een grote werktafel en voorzieningen zoals een persluchtaansluiting en een zuurkast. Er is een keukenblokje in de ruimte met warm en koud stromend water en een geschikte afvoer. Er zijn voldoende data en E aansluitingen (geaarde wandcontactdozen) in de ruimte voor kleine handgereedschappen en andere gebruikersvoorzieningen die de opdrachtgever zelf zal voorzien. Het licht in de ruimte op taakniveau is afgestemd op precisie werk. Er zijn ramen voor daglichttoetreding, maar deze zijn voorzien van zon- en UV-wering als ook van algehele verduistering zodat de werkruimte ook benut kan worden om foto's te maken van objecten. Waar gefotografeerd wordt, dient de kleurstelling van wanden, plafond en de vloer daarop afgestemd te kunnen worden (donkergrijs).

3.6 onderdeel 3: wensen ondersteunende ruimten

Zoals in 3.3 is aangegeven, zijn ook andere voorzieningen en faciliteiten nodig zijn ter ondersteuning van de primaire ruimtevraag. Voor medewerkers en eventuele bezoekers is er een lunchruimte waar gebruik van gemaakt kan worden als ook een sanitaire voorziening.

In de laad- en losruimte dient in pandig collectie geladen en gelost te kunnen worden. Het uitgangspunt is de afmeting van een Mercedes Sprinter (afmetingen circa lengte 7,0 m, breedte 2,0 m en hoogte 2,7 m). Er is dient voldoende ruimte rondom te zijn om deuren te open en om collectie in en uit te laden. Er is tevens een emballage/transitoruimte. 3

Hier worden objecten ingepakt voor transport dan wel uitgepakt. Er is tevens opslagruimte voor inpakmateriaal en voor pallets en dergelijke. Er is een quarantaineruimte aanwezig op locatie of bij een derde. Daar dienen objecten gestabiliseerd en indien nodig behandeld te kunnen worden in het kader van ongedierte bestrijding. Voor afvoer van afval wordt uitgegaan van diverse fracties die gescheiden verzameld en afgevoerd worden.

Tot slot een opmerking over logistieke bewegingen en de logistieke route door het gebouw. De logistieke route van de laad- en los naar de atelierruimte en ook de depotruimten moet voldoende breed zijn om objecten te transporteren met behulp van verschillende middelen zoals een pompwagen maar ook met karren. Niet alleen moet een transportroute voldoende breed zijn, ook de deuropeningen dienen dusdanig breed en hoog te zijn dat collectie goed getransporteerd kan worden. De grootste werken in de collectie zijn wereldkaarten van 3,0 m hoog en een schilderij van 4,0 m breed. Voor de collectieveiligheid en een eventuele ontruiming dient hier met het vormgeven van vluchtroutes rekening te worden gehouden, uitgaande van het evacueren van collectie via de laad- en losruimte.

3.7 PvE in relatie tot Scope van de Opdracht

De Scope van de Opdracht is het kunnen voldoen aan de eisen van onderdeel 1 en 2.:

1. Op welke wijze de te huren depotruimte voldoet aan de eisen van onderdeel 1.
2. Op welke wijze de te huren atelier- c.q. werkruimte voldoet aan de eisen van onderdeel 2.
3. Welke van de aangegeven gewenste ruimten van onderdeel 3 aanwezig zijn en of het kunnen (mede)gebruiken van die faciliteiten inbegrepen is in de basishuurprijs van de depotruimte of dat er aanvullende tarieven voor gelden.

De ruimtestaat bevat cellen die door de inschrijver ingevuld kunnen worden en een kolom waarin door de Inschrijver opmerkingen geplaatst kunnen worden voor een beeld van de geboden ruimten en faciliteiten. Opgemerkt wordt dat de ruimten en voorzieningen niet per direct bij ondertekening van de overeenkomst beschikbaar hoeven te zijn, doordat enige tijd in beslag genomen zal worden voor het verhuisklaar maken van de collectie. Het uitgangspunt is dat binnen twee maanden na ondertekeningen, de ruimten en faciliteiten conform de Scope van de Opdracht aanwezig zijn. De Inschrijver maakt bij inschrijving aannemelijk dat dit binnen twee maanden na ondertekening van de overeenkomst het geval zal zijn.